

LONDON

|| III ||
TOM

EDVARD
RADERFURD

Prevela
Aleksandra Čabraja

■ Laguna ■

Naslov originala

Edward Rutherford
LONDON

Copyright © 1997 by Edward Rutherford
Translation copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

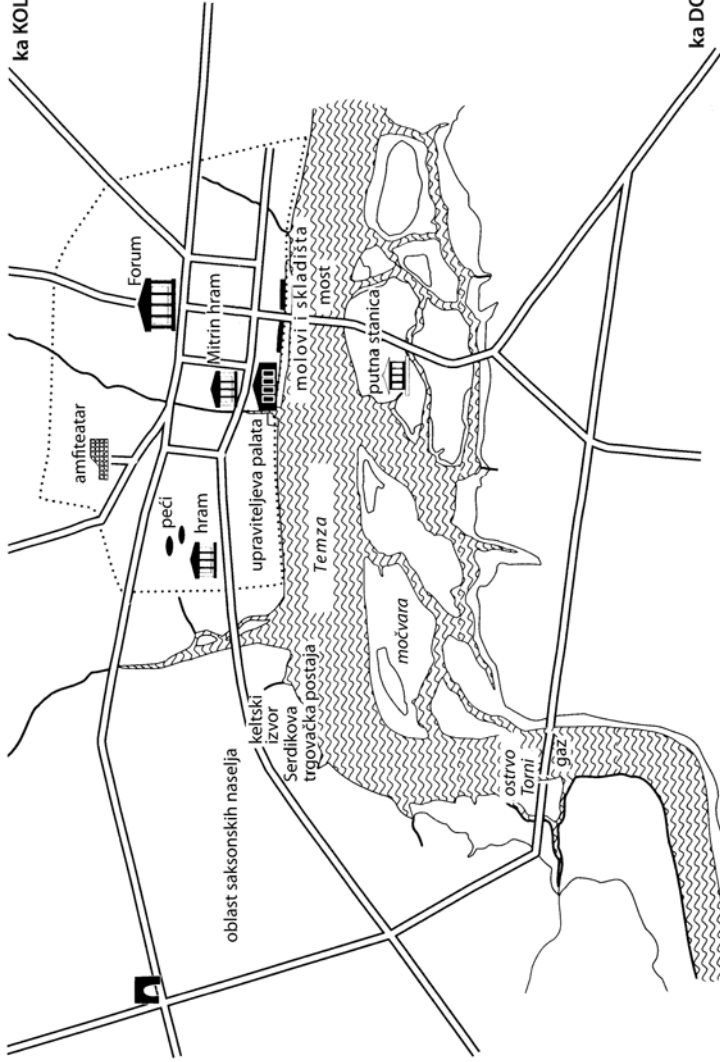
*Ova knjiga je posvećena kuratorima
i osoblju Muzeja Londona, gde istorija živi.*

SADRŽAJ

Londonski požar	1
Katedrala svetog Pavla	29
Džin Lejn	94
Lavender Hil	164
Kristalna palata	242
Kati Sark.	275
Sifražetkinja	313
Blic	355
Reka	389

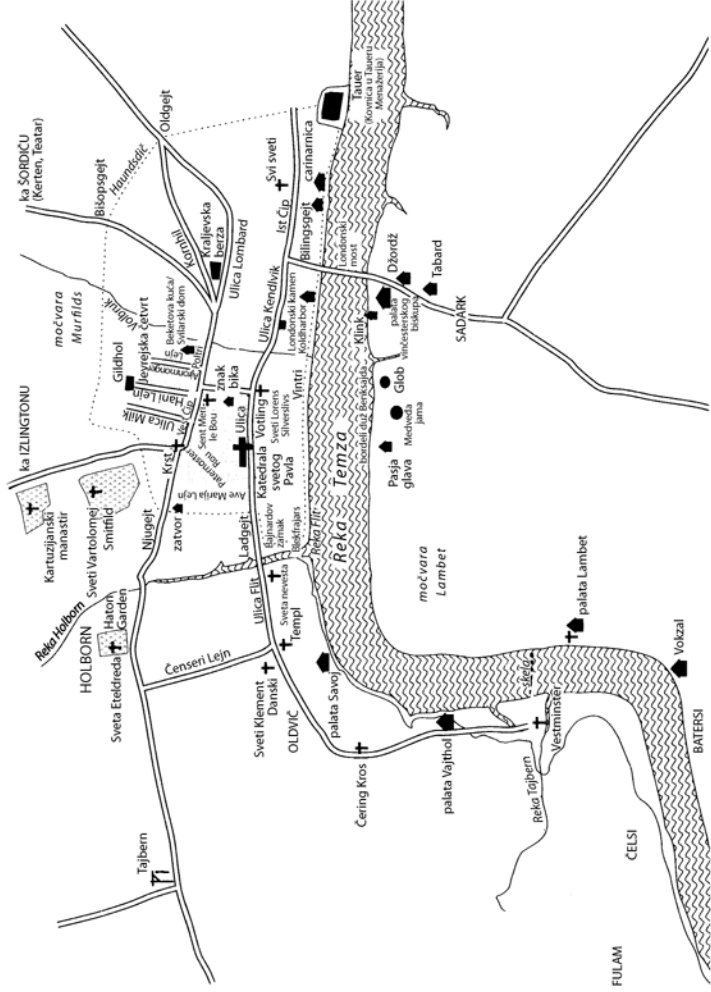

ka KOLČESTERU

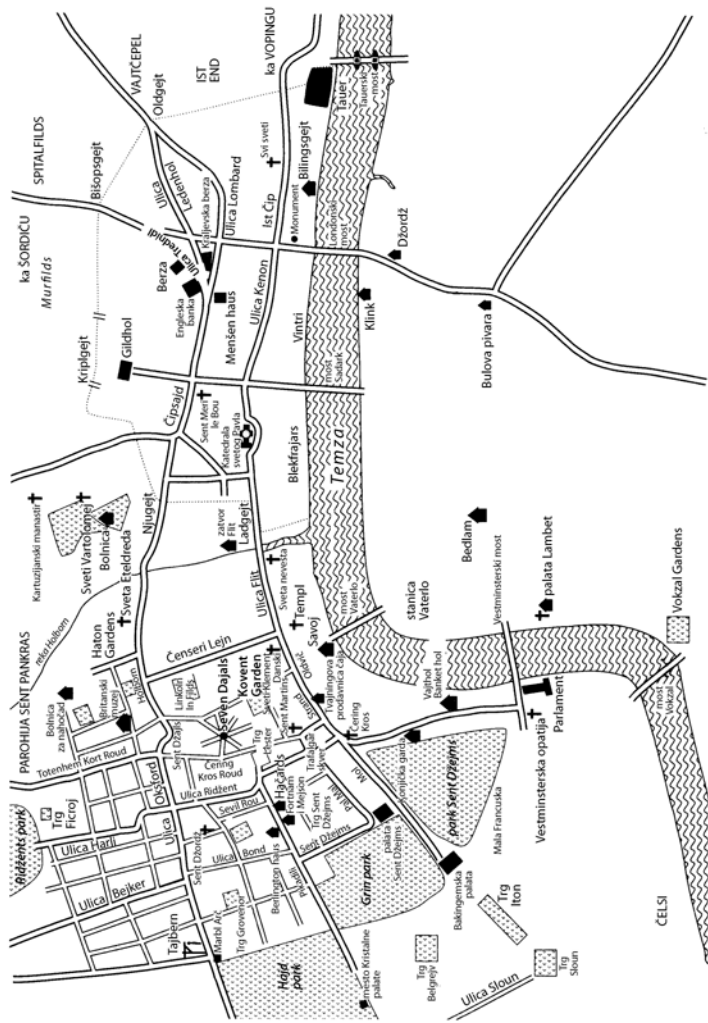

ka DOVERU

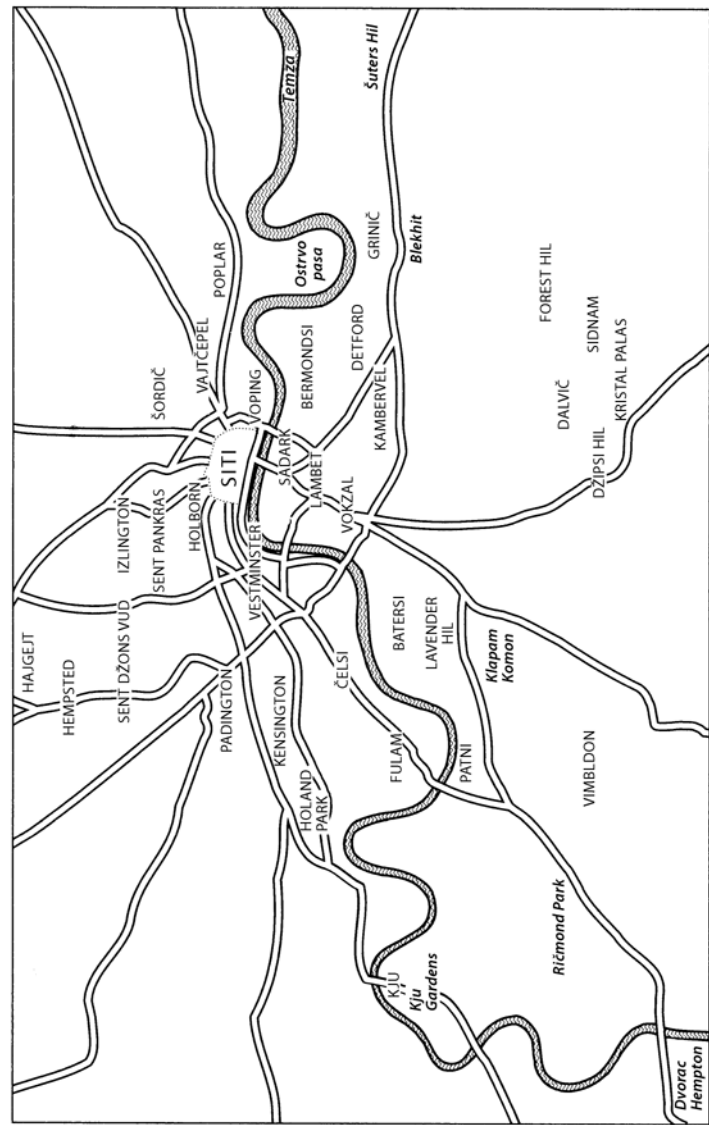
RIMSKI I SAKSONSKI LONDON

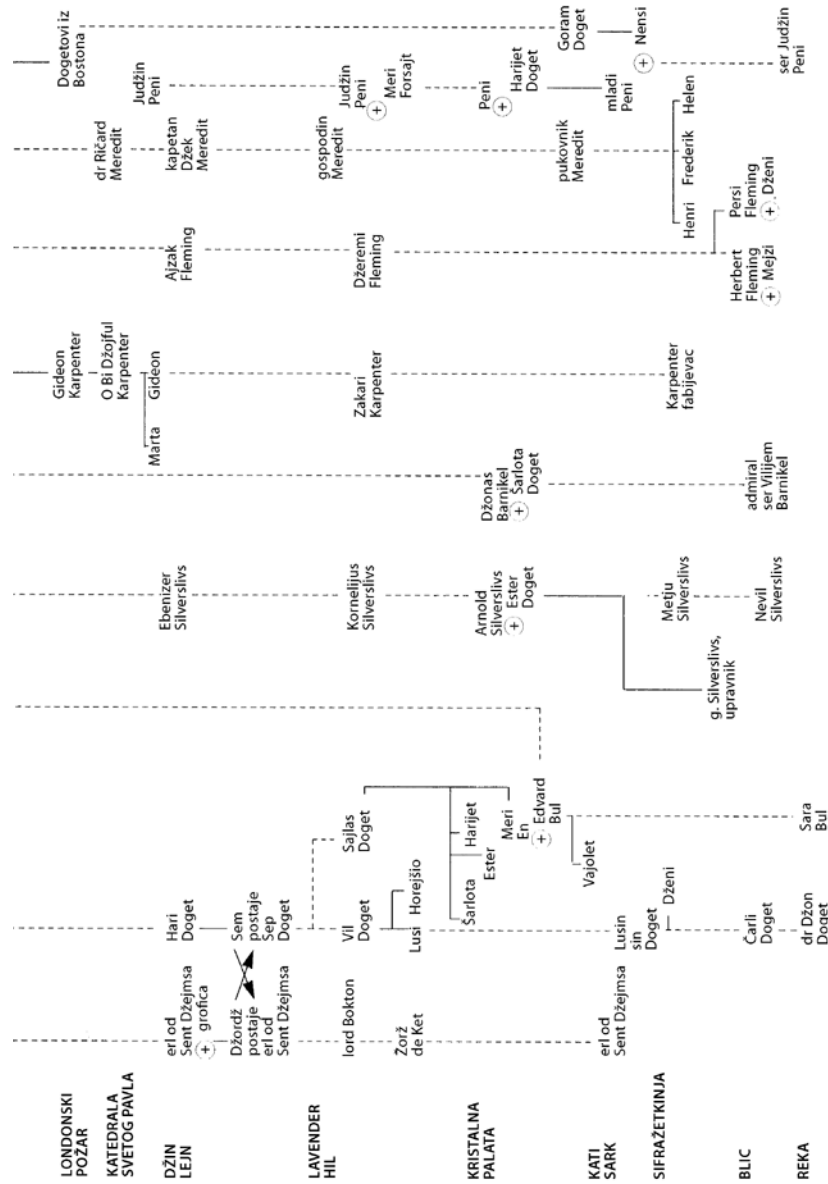
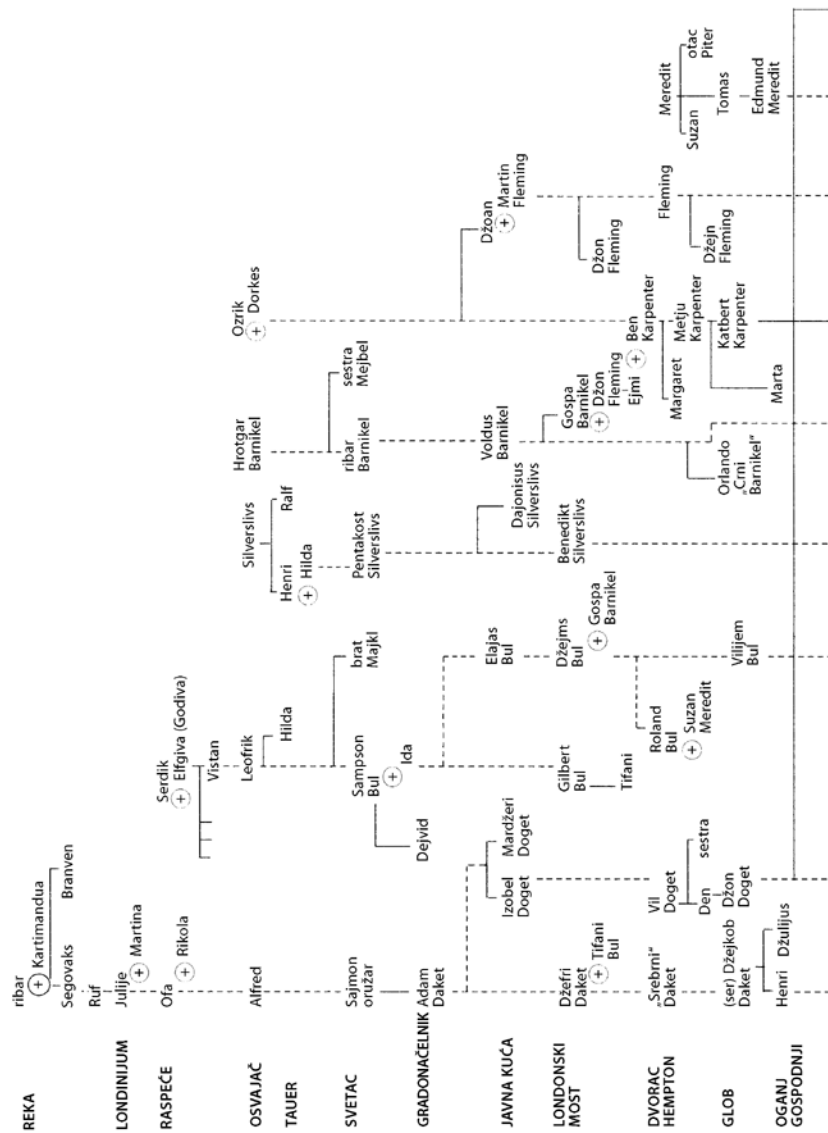
SREDNJOVEKOVNI I TUDORSKI LONDON

DŽORDŽIJANSKI I VIKTORIJANSKI LONDON

LONDONSKA PREDGRADA I PRIGRADSKA NASELJA

LONDONSKI POŽAR

1665. g.

Ned je bio dobar pas: srednje veličine s glatkom smeđe-
lom dlakom, sjajnim očima, odan svom vedrom gospoda-
ru. Umeo je da uhvati svaku loptu koju bi mu gospodar bacio;
umeo je da se prevrne i glumi da je mrtav. Ponekad bi, kad
ga gazda ne gleda, pojurio koju mačku, zabave radi. Ali iznad
svega, odlično je lovio pacove. U gospodarevoj kući nije bilo ni
jednog jedinog pacova. Sve ih je već davno potamano.

Bio je vreo letnji dan. Gospodar je rano izašao, te je Ned
čuvao kuću u Ulici Votling nadajući se da će mu se gospodar
uskoro vratiti. Kao i obično, u blizini je bilo ljudi; ali bio je tu i
jedan neznanac koji se Nedu nije sviđao. Stajao je ispred vrata
jedne kuće nešto dalje niz ulicu. Kad se Ned zaputio ka njemu
da ga onjuši, neznanac zamahnu dugim štapom da ga udari.
Ned je zakevtao i od tada se držao podalje od njega. Pre oko
sat vremena, u tu kuću je došla neka žena. Osetio je njen miris
kad je prošla pored njega. Nije prepoznao taj miris, ali je znao
da nije dobar. Maločas se iz iste kuće čuo plač. Nije bilo sumnje
da se ljudi čudno ponašaju.

Tada je ugledao čudovište.

* * *

Porodica Daket beše spremna. Dvoje kočija i kola čekali su kraj kapije, a ser Džulijus ih je zadovoljno gledao: njegova žena, njegov sin i nasljednik, snaha, dvoje dece. Sluga i dve sluškinje takođe su putovali s njima, kao i kovčeg s odećom i mnoštvo stvari u kolima. „Ali imamo mesta za još jednoga“, kazao je. „A čvrsto sam rešio da ga ne ostavim.“ Po treći put tog jutra izašao je na ulicu. Gde je, zaboga, taj čovek?

Ser Džulijus Daket je u svojoj šezdeset trećoj godini bio vrlo zadovoljan čovek. Sad je bio ugledni i uvaženi kraljev prijatelj. A bilo je predivno biti prijatelj kralja Čarlsa II. Kralj je bio visok, za razliku od svog oca, koji beše nizak; opušten, dok je Čarls I bio povučen; izuzetno duhovit – dok mu otac beše prilično ozbiljan; i najupečatljivije od svega: bio je veliki i neprikriveni ženskaroš, dok mu je otac, ma kakve bile njegove mane, bio vrlo čedan. Kralj Čarls II znao je sve što se moglo znati o mračnim stranama života. Bio je spreman na sve da bi sačuvali presto, jer, kako je svima redom govorio: „Nemam volje da opet lutam po svetu.“

Dvor kralja Čarlsa u Vajtholu beše veselo mesto. Banket hol, u kojem mu je otac pogubljen, redovno se koristio, a i podanici su dolazili tu da ga vide kako večera. Otvoreni prostor obrastao drvećem odmah zapadno od Vajthola pretvorio je u park Sent Džejms, gde je često šetao sa slatkim malim španijelima koje je obožavao, ili pak, sa svojim otmenim dvoranima, dugačkom alejom na severnom kraju parka; igrao je pal mal – neobičnu igru, nešto između kroketa i uprošćenog golfa – kojoj beše vrlo vičan. Čitav London uživao je u tom vedrom raspoloženju. Održavala su se sportska takmičenja; ponovo se viđao i majski stub. Pozorišta su se opet otvarala, uključujući i jedno novo, u blizini Oldviča, u Druri Lejnu, gde je nastupala kraljeva vlastita družina i gde je nedavno debitovala rasna mlada glumica po

imenu Nel Gvin. Ako su donekle puritanski nastrojeni kraljevi podanici i bili preneraženi otvorenim nemoralom i rasipnošću njegovog dvora, ipak niko nije želeo da se vrati beda iz doba republike.

Iznad svega, ovaj Čarls nije imao iluzija. Znao je da nije tu po božanskom pravu, već zato što je engleski parlament odlučio da tako treba da bude. „Parlament i ja potrebni smo jedan drugome“, rekao je jednog dana Džulijusu. Parlament se opet sastojao od Gornjeg i Donjeg doma, baš kao pre pola veka; a Čarls se s njima snalazio što je bolje mogao. Ali nikada ih nije previše pritiskao. Isto je bilo i s verom. Njegova mlada žena, Portugalka, bila je katolikinja, kao i njegova sestra, udata na francuskom dvoru; međutim, on je savršeno dobro znao da su mnogi njegovi podanici puritanci. „Rado ću biti popustljiv prema njima“, izjavio je. Parlament nije delio njegovo mišljenje. Zato je stanje bilo manje-više poput onoga za vladavine dobre kraljice Bes. Svi se moraju prikloniti engleskoj crkvi, njenim obredima i biskupima. Oni koji su to odbijali trpeli su izvesna ograničenja i bili izopšteni iz državne službe. Međutim, to je bilo sve. Kraljeva poruka beše jasna.

„Budite odani. Onda idite igrajte, ili se molite, kako vam je volja.“ Takav dvor i ustrojstvo ostali su poznati pod nazivom restauracija.

Vedri kralj nije bio osvetoljubiv. Jedan ili dvojica očevih ubica morali su biti pogubljeni. Leš Olivera Kromvela je iskopan i obešen u Tajbernu. „Sad izgleda bolje nego dok je bio živ“, primetio je Džulijus jetko. Ali Čarls nije progonio svoje neprijatelje. Prijatelje je, međutim, uvek uvažavao – uključujući i ser Džulijusa Daketa.

„Parlament mi ne dozvoljava da vam kupim Bokton“, izvinjavao se. „Ali mogu vam dati državnu penziju – doživotno. Zato živite što duže, dragi prijatelju.“ Penzija je bila izdašna. Pošto više nije bilo okrugloglavaca da prate svaki njegov korak,

Džulijus je takođe mogao slobodno da troši i ostatke blaga i proširi svoju trgovinu. Pre godinu dana, uspeo je da ponovo otkupi Bokton po povoljnoj ceni, budući da je kuća bila u jadnom stanju. Za nekoliko meseci obnovio je čitavo imanje.

Zaista, činilo se da u celoj zemlji vladaju optimizam i uzbuđenje. Trgovina je cvetala; kolonije su donosile bogate prihode. Čak je i kraljev nedavno sklopljeni brak s katolikinjom lakše prihvaćen kada se saznalo da mlada u miraz donosi ništa manje nego bogatu indijsku trgovačku luku Bombaj! I Engleska prevlast na moru bivala je sve izrazitija. Prošle godine uspeli su da svoje trgovačke takmace – Holandane – izbace iz nekoliko kolonija, uključujući i jednu naseobinu u Americi koja je mnogo obećavala. Džulijus je čuo da su je Holandani zvali Novi Amsterdam. „Zato su je naše pomorske snage nazvale Njujork.“ Po mišljenju ser Džulijusa Daketa, stanje u Engleskoj nikad nije bilo bolje.

Bar do pre desetak dana. U ovom trenutku, međutim, više nije bio tako siguran. A sada se, blago usplahiren, osvrtao pitajući se: gde je, do đavola, mladi Meredith?

Ned se nakostrešio. Režeći je skočio na noge; iskezio je zube i polako krenuo napred. Čudovište je još uvek išlo ulicom. Ned je sve jače režao. Jer – nikad ranije u životu ne beše video nešto slično. Čudovište je bilo visoko barem koliko i čovek. Bilo je celo od navoštene kože. Telo u obliku velike kupe spuštalo se sve do zemlje. Zver je imala dve noge i ogromne kožaste ruke. Držala je kratak štap. Pa ipak, najstrašnija od svega beše joj glava. Između dva ogromna staklasta oka okružena kolutovima imala je ogroman kožni kljun. Na glavi je čudovište nosilo crni kožni šešir sa širokom obodom.

Ned zalaja, zareža, opet zalaja i poče da se povlači. Međutim, čudovište ga ugleda i krenu pravo ka njemu.

* * *

Doktor Ričard Meredith bio je do pre sat vremena najsrećniji čovek u Londonu. Čast koja mu je prethodnog dana ukazana beše zaista velika, posebno s obzirom na njegovu mladost. Jutros je izašao iz kuće laka koraka. A onda su mu u Gildholu pokazali dokument.

Da je do restauracije došlo koju godinu ranije, mladi Meredith bi možda postao sveštenik. Ali nije želeo da bude puritanski sveštenik, a stari otac ga je upozorio: „Pogledaj šta sam ja sve morao da radim da bih preživeo.“ Zato je u Oksfordu rešio da postane lekar. Bio je to drugačiji način da služi svojim bližnjima. Takođe je odgovarao njegovom intelektu, jer je imao prirodno radoznao i analitičan um.

Medicina je još bila prosta nauka – mešavina klasičnih znanja i srednjovekovnih praznoverica. Doktori su još uvek verovali u četiri tečnosti: stavljali su pijavice svojim pacijentima da im ispijaju krv, jer su pretpostavljali da je treba razrediti. Takođe su koristili i tradicionalne lekovite trave – od kojih su neke i pomagale – zdrav razum i molitve. Zaista, u nekim slučajevima čudesna izlečenja smatrana su normalnim: nijedan doktor nije obeshrabriovao bolesnike koji su patili od škrofula da prolaze pored kralja, jer se verovalo da njegov dodir zaista leči tu bolest. Prirodne nauke bile su u sličnom stanju. Obrazovani ljudi još uvek su raspravljali o tome da li jednorogov rog ima čudesna svojstva. Međutim, u poslednjim decenijama pojavio se novi, racionalistički duh. Veliki Vilijem Harvi, genije radoznalog uma, dokazao je da krv zaista kruži kroz telo: takođe je počeo da proučava i razvoj ljudskog fetusa. Robert Bojl je pomoću brižljivo izvedenih eksperimenata formulisao zakone ponašanja gasova. A od svih mesta gde je mogao da živi, svakako nijedno nije moglo biti bolje od Londona. Jer London je bio sedište Kraljevskog društva.